

3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin Türk Lisans Öğrencileri İçin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Validity and Reliability of 3 x 2 Achievement Goal Model Scale in Turkish Undergraduate Students

Araştırma Makalesi

Bülent AĞBUĞA

Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

ÖZ

Bu araştırmanın amacı 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin Spor Bilimleri ve Teknoloji Yüksekokulu öğrencileri için geçerlik ve güvenilirliğini saptamaktır. Araştırmaya, toplam 303 (170 erkek ve 133 kadın; $X_{yaş} = 21.51 \pm 2.27$) Türk üniversite öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Elliot ve diğ. (2011) tarafından geliştirilen 18 maddeli 7'li Likert tipi 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeği öğrencilerin final sınavından hemen önce verilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre tüm değerlerin ($\chi^2/df = 2.60$, CFI = 0.95, GFI = 0.91, NNFI = 0.94, SRMR = 0.045, ve RMSEA = 0.07) altı faktörlü yapıda tüm değerlerin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemede kullanılan Cronbach Alfa değerleri ölçeğin geneli, görev-yaklaşım, öz-yaklaşım, diğer-yaklaşım, görev-kaçınım,

ABSTRACT

The present research is designed to explore the reliability and validity of the 3 x 2 model of achievement goals in School of Sport Sciences and Technology undergraduate students. Three hundred and three Turkish undergraduate students (170 males, 133 females; $X_{age} = 21.51 \pm 2.27$) served as participants. They completed 3 x 2 achievement goal model scale, developed by Elliot et al. (2011), immediately before their final exams. The scale consists of 18 items and each item was rated on a 7-point scale. Confirmatory factor analysis (CFA) was employed to examine and construct the validity of 3 x 2 model of achievement goals. The results showed that the 3 x 2 model of achievement goals represents an adequate fit to the data ($\chi^2/df = 2.60$, CFI = 0.95, GFI = 0.91, NNFI = 0.94, and RMSEA = 0.07). Cronbach's alpha coefficients for

öz-kaçınım, diğer-kaçınım alt boyutları için sırasıyla 0.94, 0.87, 0.78, 0.86, 0.80, 0.78, ve 0.91 olarak bulunmuştur. Elde edilen güvenilirlik katsayıları ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Bu araştırmanın sonucunda, 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu öğrencileri özelinde üniversite öğrencileri düzeyinde kabul edilebilir tatmin edici psikometrik özellikler gösterdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

3 x 2 Başarı Hedef Modeli, Geçerlik, Güvenirlik

GİRİŞ

Başarı hedef modeli (Hedefi gerçekleştirme teorisi) son 30 yıldan beri bilimsel literatürde en çok kullanılan motivasyon teorilerinden biri olarak adından söz ettirmektedir (Ağbuğa ve Xiang, 2008; Ames, 1984; Dweck, 1986; Elliot ve Harackiewicz, 1996; Guan, ve diğ., 2007; Maehr ve Nicholls, 1980; Nicholls, 1984; Xiang ve Lee, 2002). Başarı ya da başarısızlığın sebepleri hakkındaki inanışlar (Dweck ve Legett, 1988), başarı ya da başarısızlığın bilişsel ve duyuşsal yanıtları (Ames, 1992; Dweck ve Legett, 1988), durağan ve değişken faktör temelli davranışsal seçenekler (Pintrich, 2000) başarı hedef modelinin bazı tanımları olarak açıklanırken; aynı model basitçe kişilerin neyi, neden başarmak istedikleri ve bunun için de nasıl bir eylemde bulduklarını anlamaya dönük bir model olarak da açıklanabilir.

Eğitim, iş ve spor alanında yapılan araştırmalar sonucunda kişilerin farklı başarı hedeflerinin olduğu görülmüştür (Ağbuğa ve Xiang, 2008, Ames, 1984; Elliot, 2005; Kaplan ve Maehr, 2007; Murayama ve diğ., 2012). Bu başarı hedef modellerini çıkış tarihleri itibarıyla dört ana döneme ayrılmaktadır:

1) 1980'li dönem: Bu dönemde yapılan başarı hedef modeli araştırmaları kişilerin başarılarını iki temel hedef üzerinde değerlendirmişlerdir (Ames, 1984; Ames ve Archer, 1988; Duda, 1992; Dweck, 1986; Maehr ve Nicholls, 1980; Nicholls, 1984). Görev yönelimli ve performans yönelimli hedefler. Bu kuram "İkili Başarı Hedef Modeli" olarak adlandırılmıştır. Görev yönelimli hedefleri olan bireyler öğrenme, ilerleme ve becerilerde

whole scale, the task-approach, self-approach, other-approach, task-avoidance, self-avoidance, other-avoidance goals were 0.94, 0.87, 0.78, 0.86, 0.80, 0.78, and 0.91 respectively, indicating acceptable internal consistency. Results from the present study indicate that only the 3 x 2 model of achievement goals provides a reliable and valid measure of achievement goals for Turkish undergraduate students.

Key Words

3 x 2 Achievement Goal Model, Validity, Reliability

uzmanlaşma üzerine odaklanırken, performans yönelimli hedefleri olan bireyler daha çok sosyal karşılaştırma ve başkalarına karşı yeterliliğin gösterilmesi üzerinde odaklanmaktadır. Bununla birlikte görev yönelimli hedefler ilgi, öğrenme, yoğun çaba, kendi ile yarış halinde olma ve diğer değişkenlere karşı olumlu duygular besleme ile ilgiliyken, performans yönelimli hedefler daha çok başarının yeteneğe dayalı olduğu, başkaları ile yarışın ön plana getirilip başarının buna göre değerlendirildiği ve az bir çaba ile başarının elde edilebileceği inancı ile ilgilidir.

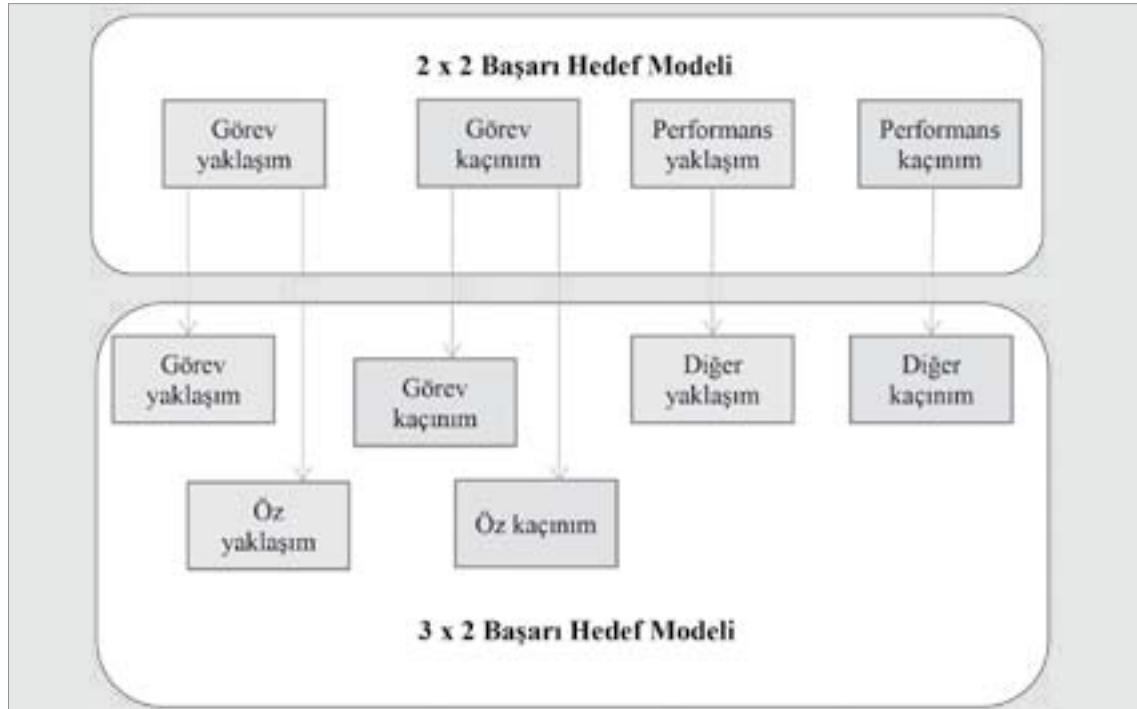
2) 1990'lı dönem: Bu dönemde birçok araştırmacı, ikili hedef yönelim modelinin öğrencilerin başarı ya da başarısızlık nedenlerini açıklamada yetersiz kaldığını öne sürmüşler ve "Üçlü Başarı Hedef Modeli"ni geliştirmişlerdir (Elliot, 1987; Elliot, 1999; Elliot ve Church, 1997; Elliot ve Harackiewicz, 1996). Bu modele göre görev yönelimli hedefler ikili Başarı Hedef Modelinde olduğu gibi ilgi, öğrenme, yoğun çaba, kendi ile yarış halinde olma ve diğer değişkenlere karşı olumlu duygular besleme ile bire bir ilişkili olduğu halde performans yönelimli hedefler farklılık göstermektedir. Bu farklılık durumu iki çeşit performans hedefi oluşturmuştur: (a) performans-yaklaşım hedefi (b) performans-kaçınım hedefi. Performans-yaklaşım hedefi olan kişiler daha başarılı ve üstün olma isteklerini daha az bir gayret ile ve daha kolay yoldan başarmak amacıyla hareket ederken, performans- kaçınım hedefi olan kişiler ise yetersizlik hissine kapılarak başarısız olacaklarını düşünmekte, bu nedenle

başarısızlık durumundan kaçınmakta ve sonuçta gereken gayreti göstermemektedir (Church ve diğ., 2001).

3) 2000'li dönem: Bu dönemde, bir taraftan üçlü başarı hedef modeli araştırmacılar tarafından değerlendirilirken öte yandan 2 x 2 Başarı Hedef Modeli Elliot (1999) ve Elliot ve McGregor (2001) tarafından geliştirilmiştir. Bu model *Üçlü Başarı Hedef Modelinin* performans-yaklaşım ve performans-kaçınım hedeflerini herhangi bir değişikliğe gitmeden alırken asıl değişikliği görev yönelimli hedeflerde yapmaktadır. Görev yönelimli hedefler görev-yaklaşım ve görev-kaçınım hedefleri olarak iki gruba ayrılmıştır. Görev-yaklaşım hedefi olan kişiler bir konu üzerinde çalışma, anlama, öğrenme üzerinde odaklanırken, görev-kaçınım hedefi olan kişiler bir konuyu anlayamamaktan ve dolayısıyla *öğrenememekten* kaçınma hedefleri gözetirler.

4) 2010'lu dönem: Elliot ve diğ. (2011) 2 x 2 Başarı Hedef Modelini detaylandırıp, "yeterlik tanımı" ve "yeterlik duygusu" kavramlarını kullanarak 3 x 2 Başarı Hedef Modelini oluşturmuştur (Şekil 1).

Elliot ve diğ. (2011) "yeterlik tanımı" ifadesini kullanmış ve bu ifadenin içinde yer alan görev-yaklaşım hedefleri görev-temelli ve öz-temelli yeterlik; görev-kaçınım hedefleri görev-temelli ve öz-temelli yetersizlikten kaçınım; performans-yaklaşım hedefleri diğer-temelli yeterlik ve performans-kaçınım hedefleri de diğer-temelli yetersizlikten kaçınım şeklinde ayırmıştır. Değerlendirme unsuru olarak görev-temelli hedefler *görevin mutlak taleplerini kullanır* (doğru bir yanıtı vermek ya da bir fikri anlamak gibi). Bu yüzden bu hedef *çeşidi için yeterlik, görevin kendisinin ne istediği ile ilgili* olarak iyi ya da kötü performans göstermek olarak açıklanır. Değerlendirme unsuru olarak öz-temelli hedefler de kişinin sahip olduğu içsel yörüngeyi kullanır. Bu yüzden bu hedef çeşidi için yeterlik, kişinin geçmişte yaptığı ya da gelecekte muhtemel yapacağı ile ilgili olarak iyi ya da kötü performans göstermek olarak açıklanır. Örneğin, bir öğrenci sınavına girdiğinde daha önceki deneyimlerine bakmaksızın en yüksek notu almak isterken (görev-temelli), bir başka öğrenci de geçmişteki deneyimlerini göz önünde bulundurarak son sınav-

Şekil 1. 3 x 2 Başarı Hedef Modelinin 2 x 2 Başarı Hedef Modelinden gelişimi (Willhemsson, 2013)

da aldığı nattan daha yüksek not almaya odaklanabilir (öz-temelli). Diğer-temelli hedefler, öte yandan, kişiler arası değerlendirme unsurunu kullanır. Bu hedefler için yeterlik, başkaları ile karşılaştırma yaparak iyi ya da kötü performans sergilendiği ile ilişkilidir.

Öte yandan, Elliot ve diğ. (2011)'nin "yeterlik duygusu" gruplandırmasında ise yeterlik yani başarı hedefleri ya arzu edilen olumlu bir olasılık yani başarı ile ya da arzu edilmeyen olumsuz bir olasılık yani başarısızlık ile kavramlaştırılır. Bu olumlu ve olumsuz olasılıklar yaklaşım ve kaçınım eğilimleri ile bağlantılıdır (Cacioppo ve diğ., 1993; Lang, 1995). Yaklaşım temelli hedefler başarıya odaklanırken ve bu başarının korunmasına ya da geliştirilmesine dönük bir durumken, kaçınım temelli hedefler ise başarısızlıktan dolayı yaşanacak olumsuz durumlardan ve duygulardan kaçınma söz konusudur.

Sonuçta "yeterlik tanımı" ve "yeterlik duygusu"na bağlı olarak Elliot ve diğ. (2011) 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğini geliştirmiştir (Şekil 2). Bu modelde görev yaklaşım hedefi görev-temelli yeterliğe (ör: görevi doğru yapmak), görev-kaçınım hedefi görev-temelli yetersizlikten kaçınma (ör: görevi yanlış yapmaktan kaçınmak), öz-yaklaşım hedefi öz-temelli yeterliğe (ör: öncekinden iyi yapmak), öz-kaçınım hedefi öz-temelli yetersizliğe (ör: öncekinden daha kötü yapmaktan kaçınmak), diğer-yaklaşım hedefi diğer-temelli yeterliğe (ör: diğerlerinden daha iyi yapmak) ve diğer-kaçınım hedefi ise diğer-temelli yetersizlikten kaçınma (ör: diğerlerinden daha kötü yapmaktan kaçınmak) odaklanır.

Özellikle bahsettiğimiz ilk üç başarı hedef modellerinin (ikili, üçlü ve 2 x 2 Başarı Hedef Modelleri) diğer değişkenler ile ilişkileri araştırılmış ve araştırılan değişkenler arası olumlu ya da olumsuz korelasyonlar bulunmuştur (ör., Ağbuğa, 2009; Ağbuğa ve Xiang, 2008; Ağbuğa ve diğ., 2010; Guan ve diğ., 2007; Elliot ve McGregor, 1999; Kaplan ve Maehr, 2007; Murayama ve diğ., 2012). Ancak, Elliot ve diğ. (2011) tarafından geliştirilen 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğinin farklı ülke öğrencileri üzerinde ve farklı değişkenler (ör., stres, fiziksel aktivite seviyesi, çaba vb.) ile arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar yok denecek kadar azdır. Halbuki, Elliot ve diğ. (2011) 3 x 2 Başarı Hedef Modelinde oluşan 6 alt boyutlu ölçeğin kişilerin başarıdan ne anladıklarını ölçmede ikili, üçlü ve 2 x 2 Başarı Hedef Modellerinden daha etkili olacağını, hatta kişilerin ortaya koyduğu hedefler ile bilişsel, motivasyonel ve davranışsal durumları arasındaki ilişkilerini daha detaylı ve doğru bir şekilde anlaşılabilirliğini öne sürmüşlerdir.

Gerek üçlü gerekse 2 x 2 Başarı Hedef Modeli Türkçe'ye araştırmacılar tarafından uyarlanmış ve geçerlik ile güvenilirliği tespit edilmiştir (Ağbuğa, 2009; Ağbuğa ve Xiang, 2008). Bununla birlikte 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin son yıllarda geliştirilmesine bağlı olarak Türkçe'ye henüz uyarlanan çalışma yoktur. Yapılan bu çalışma ile ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ve geçerlilik ile güvenilirliğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu yönü ile bu çalışma bir ilki temsil etmektedir. Geçerlik ve güvenilirliği tespit edilecek olan bu modelin Türkiye'de kullanımı ile Türk öğrencilerin başarı yönelimleri ve bu yönelimlerin öğrencilerin bilişsel ve davranışsal

Yeterlik Tanımları

		Kesin (Görev)	İçsel (Öz)	Kişiler arası (Diğer)
Yeterlik Duyguları	Olumlu (başarıya ulaşmak)	Görev-yaklaşım hedef	Öz-yaklaşım hedef	Diğer-yaklaşım hedef
	Olumsuz (başarısızlıktan kaçınmak)	Görev-kaçınım hedef	Öz-kaçınım hedef	Diğer-kaçınım hedef

Şekil 2. Elliot ve diğ. (2011) nin başarı hedef modeli

nısal faktörleri arasındaki ilişkisi daha doğru bir şekilde tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Araştırmaya, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında, Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'nda öğrenim gören 133 kadın ve 170 erkek olmak üzere toplam 303 ($X_{\text{yaş}} = 21.51 \pm 2.27$) öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Ayrıca, araştırma grubu 99 (%32,7) öğrenci birinci sınıfta, 60 (%19,8) öğrenci ikinci sınıfta, 70 (%23,1) öğrenci üçüncü sınıfta ve 74 (%24,4) öğrenci dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Aracı: Araştırmada üniversite öğrencileri için geçerlik ve güvenilirliği incelenecek olan 18 maddelik 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeğin maddeleri Elliot ve diğ. (2011) tarafından geliştirilmiştir. Tablo 1'de görüldüğü üzere ölçek 6 alt boyuttan (görev-yaklaşım, görev kaçınım, öz-yaklaşım, öz kaçınım ve diğer yaklaşım, diğer kaçınım) oluşmuştur. *Ölçek, her maddeye verilecek cevap kodları "Benim için..." ile başlayan ve 1 (Kesinlikle önemli değil) den 7 (Kesinlikle önemli) arasında puanlanan 7'li derecelendirmeye sahip Likert tipi bir ölçektir.*

Tablo 1. 3 x 2 Başarı Hedef Modeli ölçek maddeleri

Görev-yaklaşım hedef maddeleri

Bu dersin sınavlarında çıkan birçok soruyu doğru cevaplamak.
Bu dersin sınavlarında çıkan soruların doğru cevaplarını bilmek.
Bu dersin sınavlarında çıkan soruların birçoğunu doğru olarak cevaplamak.

Görev-kaçınım hedef maddeleri

Bu dersin sınavlarında yanlış cevap vermekten kaçınmak.
Bu dersin sınavlarında çıkan birçok soruyu yanlış cevaplamaktan kaçınmak.
Bu dersin sınavlarında birçok soruyu eksik bırakmaktan kaçınmak.

Öz-yaklaşım hedef maddeleri

Bu dersin sınavlarında geçmişte girmiş olduğum buna benzer sınavlardan daha iyi bir performans göstermek.
Bu dersin sınavlarında geçmişte girmiş olduğum sınavlara göre iyi yapmak.
Bu dersin sınavlarında genellikle bu çeşit durumlarda yaptığımdan daha iyi bir netice almak.

Öz-kaçınım hedef maddeleri

Bu dersin sınavlarında bu çeşit sınavlarda normalde yaptığımdan daha kötü yapmaktan kaçınmak.
Bu dersin sınavlarında benim genel performans seviyemle karşılaştırıldığında yetersiz performans göstermekten kaçınmak.
Bu dersin sınavlarında önceki sınavlarda yaptığımdan daha kötüsünü yapmaktan kaçınmak.

Diğer-yaklaşım hedef maddeleri

Bu dersin sınavlarında diğer öğrencilerden daha iyi sonuç almak.
Bu dersin sınavlarında diğerleriyle karşılaştırıldığında daha iyi yapmak.
Bu dersin sınavlarında sınıf arkadaşlarımdan daha iyi yapmak.

Diğer-kaçınım hedef maddeleri

Bu dersin sınavlarında diğer öğrencilerden daha kötü yapmaktan kaçınmak.
Bu dersin sınavlarında diğerleriyle karşılaştırıldığında yetersiz yapmaktan kaçınmak.
Bu dersin sınavlarında sınıf arkadaşlarımdan daha yetersiz performans göstermekten kaçınmak.

Verilerin Toplanması: Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini tespit etmek amacıyla birkaç adım takip edilmiştir. Birinci olarak, ölçek hem Türkçe hem de İngilizce dillerini iyi derecede bilen üç akademisyen tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve çevirideki bazı tercüme farklılıkları, bir araya gelmesi ve tartışılması neticesinde giderilerek son halini almıştır. Daha sonra bu çeviri tekrar İngilizce diline çevrilmiş ve orijinali ile bir farklılığının olmadığı görülmüştür. İkinci olarak, Türkçe'ye çevrilmiş olan ölçek bir Türk Dili uzmanına gösterilerek dil bilgisi ve anlam olarak Türkçe'ye uygunluğunun denetlenmesi istenmiştir. Uzman ölçeğin anlaşılır olduğunu belirtmiştir. Üçüncü olarak, 36 öğrenciden oluşan bir sınıfa pilot çalışma olarak bu ölçek verilmiş, ölçeği doldurmaları istenmiş, anlayamadıkları ölçek maddesi olup olmadığı sorulmuştur. Öğrenciler ölçeği doldurduktan sonra *bütün maddelerin anlaşılır olduğu cevabını vermişlerdir*. Araştır-

manın yapılabilmesi için gerekli olan resmi izinler katılımcılardan ve üniversiteden alındıktan sonra lisans öğrencilerine uygulanmıştır. Ölçek, final sınavlarının olduğu gün sınavlardan hemen önce dağıtılmıştır. Ölçek doldurulmadan önce ölçeğin nasıl doldurulması gerektiği, ölçekte doğru ya da yanlış cevap olmadığı, öğretmenlerin doldurulan ölçeği görmeyecekleri, ölçeğin doldurulmasının derslere not olarak yansıtılmayacağı, ölçeğe dürüstçe kendi düşüncelerini yansıtmaları gerektiği, ölçekte anlayamadıkları sorular olduğu takdirde ellerini kaldırarak araştırmacıya sorabilecekleri ve ölçekteki her madde için tek bir rakamı daire içine alması gerektiği öğrencilere söylenmiştir. Uygulama sonucu toplanan 317 ölçek tek tek incelenmiş; eksik ya da hiç doldurulmayan ölçekler araştırma kapsamından çıkarılmış ve geriye kalan 303 ölçek araştırma kapsamına alınmıştır. Ölçeğin doldurulması ortalama 10 dakika sürmüştür.

Tablo 2. 3 x 2 Başarı Hedef Modeli ölçeğinin DFA sonuçlarına göre standardize edilmiş Lambda (λ), t ve R² değerleri

Faktörler	Maddeler	Lambda(λ)	t	R2
Görev-yaklaşım	1	0.79	9.44***	0.63
	2	0.72	9.25***	0.51
	5	0.88	6.40***	0.77
Görev-kaçınım	3	0.87	6.75***	0.75
	6	0.91	4.78***	0.82
	11	0.86	10.77***	0.75
Öz-yaklaşım	4	0.66	10.59***	0.44
	7	0.68	9.17***	0.46
	10	0.77	9.88***	0.60
Öz-kaçınım	8	0.76	9.89***	0.58
	9	0.69	9.84***	0.47
	12	0.76	7.58***	0.57
Diğer-yaklaşım	13	0.77	7.54***	0.59
	17	0.84	8.90***	0.71
	18	0.81	9.33***	0.65
Diğer-kaçınım	14	0.88	9.05***	0.78
	15	0.87	3.04*	0.76
	16	0.88	10.80***	0.77

***p<0.001, *p<0.05

Verilerin Analizi: Araştırma verilerin analizinde, geçerliğe ilişkin kanıtlar doğrulayıcı faktör analizi (confirmatory factor analysis), güvenilirliğine ilişkin kanıtlar ise Cronbach Alfa tekniği kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde yer alan (a) Ki-kare (Chi-Square)/serbestlik derecesi oranının (df) 3'ün altında olması (Mclver ve Carmines, 1981), (b) CFI (Comparative Fit Index) değerinin 0.90 üzerinde olması, (c) the Bentler-Bonett non-normed fit index (NNFI) değerinin 0.90 üzerinde olması, (d) SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) değerinin 0.05'in altında olması, (e) RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) değerinin 0.08 altında olması koşulları aranmıştır (Browne ve Gudeck, 1993; Hu ve Bentler, 1995). Doğrulayıcı faktör analizi AMOS 5 (Analysis of Moment Structures) istatistik programı kullanılarak yapılmıştır (AMOS 5.0; Arbuckle, 2003).

BULGULAR

Doğrulayıcı faktör analizi sonucu ($\chi^2/df = 2.60$, CFI = 0.95, GFI = 0.91, NNFI = 0.93, SRMR = 0.045 ve RMSEA = 0.07) 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin veri tarafından doğrulandığını ve hesaplanan uyum indekslerinin bu model için kabul edilebilir bir uyum sergilediğini göstermektedir. Bununla birlikte faktör yükleri görev-yaklaşım maddeleri için 0.79, 0.72, 0.88; görev-kaçınım maddeleri için 0.87, 0.91, 0.86; öz-yaklaşım maddeleri için 0.66, 0.68, 0.77; öz-kaçınım maddeleri için 0.76, 0.68, 0.76; diğer-yaklaşım maddeleri için 0.77, 0.84, 0.81 ve diğer-kaçınım maddeleri için yine 0.88, 0.87, 0.88 arasında altı faktörlü yapıda çok iyi uyum gösterdikleri ortaya konulmuştur (Browne ve Gudeck, 1993; Hatcher, 1994; Hu ve Bentler, 1995; Mclver ve Carmines, 1981). İç tutarlılığını belirlemede kullanılan Cronbach Alfa değerleri 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin geneli için 0.94; görev-yaklaşım alt boyutu için 0.87; görev-kaçınım alt boyutu için 0.80; öz-yaklaşım alt boyutu için 0.78; öz-kaçınım alt boyutu için 0.78; diğer-yaklaşım alt boyutu için 0.86 ve diğer-kaçınım alt boyutu için 0.91 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen güvenilirlik katsayıları ölçeğin yeterli

düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2006; Alpar, 2001).

Doğrulayıcı faktör analizi uyum indeksleri dışında önemli olan Lambda (λ), t ve R² analizlerinin değerleri Tablo 2'de verilmiştir. Lambda (λ) değerleri faktör yüklerinin kabul edilebilir düzeyde olduğuna işaret etmektedir (faktör yükleri 0.66 ile 0.91 arasında değişmektedir). Gizil değişkenlerin gözlenen değişkenleri açıklama durumlarına ilişkin t değerlerinin de 0.01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, alt faktörler tarafından maddelerde açıklanan varyans miktarının (R² değerleri) 0.44 ile 0.82 arasında değiştiğinin göstermektedir. Bulunan bu bulgular ölçeğin tatmin edici düzeyde yapı geçerliğine sahip olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

TARTIŞMA ve YORUM

Yeni geliştirilen ölçekler üzerinde araştırmaların yapılmasının ilk şartı bu ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliğini kanıtlamaktır. Son birkaç yılda yalnızca uluslararası düzeyde 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeği üzerine araştırmalar yapılmaya başlanmışken, ülkemizde bu yönde herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Elliot ve diğ. (2011)'nin uyguladığı ve geçerlik ve güvenilirliğini Alman ve Amerikalı üniversite öğrencileri üzerinde tespit ettikleri ölçeğin *üniversiteli Türk öğrenciler üzerinde de uygulanıp uygulanamayacağı araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır*. Bu yüzden, bu araştırmanın amacı 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğini Türkçe'ye uyarlayıp, geçerlik ve güvenilirliğini tespit etmektir.

Ölçeğindoğrulayıcıfaktör analizisonuçlarına göre RMSEA değerinin 0.07; CFI değerinin 0.95; GFI değerinin 0.91; NNFI değerinin 0.93 SRMR değerinin 0.045 ve $\chi^2/df = 2.60$ olduğu belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi için uyum indeksi sınırları göz önüne alındığında 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin kabul edilebilir seviyede olduğu bulunmuştur (Frias ve Dixon, 2005; Kline, 2005; Thompson, 2000). Analiz sonuçları ölçeğin altı faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve bu hali ile üniversite öğrencileri seviyesinde başarı hedeflerini ölçtüğü söylenebilir. Bununla birlikte, ölçeğin güvenilirliğini belirlemede kullanılan

Cronbach Alfa değerleri 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin geneli için 0.94; görev-yaklaşım alt boyutu için 0.87; görev-kaçınım alt boyutu için 0.80; öz-yaklaşım alt boyutu için 0.78; öz-kaçınım alt boyutu için 0.78; diğer-yaklaşım alt boyutu için 0.86 ve diğer-kaçınım alt boyutu için 0.91 olarak bulunmuştur. Bu istatistiki bulgular sonucu 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin tüm alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik düzeyinin yeterli olduğu söylenebilir (Alpar, 2001; Kalaycı, 2006). Bu sonuçlara göre uygulanan 18 maddelik 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir (Browne ve Gudeck, 1993; Hu ve Bentler, 1995).

Özellikle üzerinde durulan nokta itibarıyla, çalışma sonucu 2 x 2 Başarı Hedef Modelinde yer alan görev-yaklaşım ve görev-kaçınım alt boyutlarının görev-öz yaklaşım/kaçınım alt boyutlarına ayrılabilirdiğinin kanıtını oluşturmuştur. Elliot ve diğ. (2011)'nin geçerlik ve güvenilirliğini tespit ettikleri ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ile yapılan bu çalışma, Türk üniversite öğrencileri düzeyinde ülkemizde tek geçerlik ve güvenilirlik çalışması olması nedeniyle bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgulara dayanarak 18 maddelik 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Öte yandan bunu takip edecek araştırmalar bu sonucun doğruluğunu ya da yanlışlığını

tespit etmeye dönük yapılmalıdır. Bu araştırmada yer alan katılımcıların sadece spor bilimleri yüksekokulu öğrencileri olmaları araştırmanın bir sınırlığı olabilir. Bununla birlikte, gelecekte yapılması düşünülen araştırmalar farklı örneklemeler (fakülte, lise ve ortaokul öğrencileri) üzerinde yapılarak, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin sınanması önerilebilir. Bu araştırmalar neticesinde 3 x 2 Başarı Hedef Modeli Ölçeğinin diğer değişkenler (öz yeterlik, performans düzeyi, kaygı, ısrar, fiziksel aktivite seviyesi vb.) ile ilişkisi araştırılabilir. Bununla birlikte, görev, öz ve diğer yaklaşım/kaçınım ayrımı motivasyon ve ilgili alan çalışmalarında göz önüne alınması gereken bir unsurdur. Motivasyon araştırmacılarının (Ağbuğa, 2009; Guan ve diğ., 2007) belirttiği gibi başarı hedeflerini daha doğru ve daha güvenilir ölçümlerle tespit eden bu tür araştırmalar uygulamanın içinde yer alan öğretmenler için bir rehber niteliği taşımaktadır.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Doç. Dr. Bülent AĞBUĞA

Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

E-posta:bakboga@yahoo.com

Telefon No:0506 6214764

Faks No:0258 296 2941

KAYNAKLAR

1. Ağbuğa B. (2009). Reliability and validity of the trichotomous and 2 x 2 achievement goal models in Turkish university physical activity settings. *Journal of Human Kinetics*, 22, 77-82.
2. Ağbuğa B, Xiang P. (2008). Achievement goals and their relations to self-reported persistence/effort in secondary physical education: A trichotomous achievement goal framework. *Journal of Teaching in Physical Education*, 27, 179-191.
3. Ağbuğa B, Xiang P, McBride R. (2010). Achievement goals and their relations to children's disruptive behaviors in an after-school physical activity program. *Journal of Teaching in Physical Education*, 29, 278-294.
4. Alpar R. (2001). *Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
5. Ames C. (1984). Competitive, cooperative, and individualistic goal structures: A cognitive-motivational analysis. (C Ames, R Ames, Eds.), *Research on motivation in education*. New York, NY: Academic Press. s.177-207.
6. Ames C. (1992). Classrooms: Goals, structures, and student motivation. *Journal of Educational Psychology*, 84, 261-267.
7. Ames C, Archer J. (1988). Achievement goals in the classroom: students' learning strategies and motivation process. *Journal of Educational Psychology*, 80, 260-267.
8. Arbuckle JL. (2003). *Amos 5.0 update to the Amos user's guide*. Chicago, IL: SmallWaters.
9. Browne MW, Gudeck R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. (KA Bollen, JS Long, Eds.), *Testing*

- structure equation models*. Newbury Park, CA: Sage. s. 136-162.
10. **Church MA, Elliot AJ, Gable SL.** (2001). Perceptions of classroom environment, achievement goals, and achievement outcomes. *Journal of Educational Psychology*, 93, 43-54.
 11. **Duda JL.** (1992). Motivation in sport settings: A goal perspective approach. (GC Roberts, Ed.), *Motivation in sport and exercise*. Champaign, IL: Human Kinetics. s. 57-92.
 12. **Dweck CS.** (1986). Motivational processes affecting learning. *The American Psychologist*, 41, 1040-1048.
 13. **Dweck CS, Leggett EL.** (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, 95, 256-273.
 14. **Elliot AJ.** (1997). Integrating the "classic" and "contemporary" approaches to achievement motivation: A hierarchical model of approach and avoidance achievement motivation. (M L Maehs, PR Pintrich, Eds.), *Advances in motivation and achievement*. Greenwich, CT: JAI Press. s. 243-279.
 15. **Elliot AJ.** (1999). Approach and avoidance motivation and achievement goals. *Educational Psychologist*, 34, 169-189.
 16. **Elliot, AJ.** (2005). A conceptual history of the achievement goal construct. (A Elliot, C Dweck, Eds.), *Handbook of competence and motivation*. New York, NY: Guilford Press. s. 52-72.
 17. **Elliot AJ, Church MA.** (1997). A hierarchical model of approach and avoidance achievement motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 218-232.
 18. **Elliot AJ, Harackiewicz JM.** (1996). Approach and avoidance achievement goals and intrinsic motivation: A mediational analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 461-475.
 19. **Elliot AJ, McGregor HA.** (1999). Test anxiety and the hierarchical model of approach and avoidance achievement motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 628-644.
 20. **Elliot AJ, McGregor HA.** (2001). A 2 x 2 achievement goal framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 501-519.
 21. **Elliot AJ, Murayama K, Pekrun R.** (2011). A 3 x 2 Achievement Goal Model. *Journal of Educational Psychology*, 103, 632-648.
 22. **Frias CM, Dixon RA.** (2005). Confirmatory factor structure and measurement invariance of the memory compensation questionnaire. *Psychological Assessment*, 17(2), 168-178.
 23. **Guan J, McBride R, Xiang P.** (2007). Reliability and validity evidence for achievement goal models in high school physical education settings. *Measurement in Physical Education and Exercise Sciences*, 11, 1-21.
 24. **Hatcher L.** (1994). A step-by-step approach to using the SAS system for factor analysis and structural equation modeling. Cary, NC: SAS Institute Inc.
 25. **Hu L, Bentler PM.** (1995). Evaluating model fit. (RH Hoyle, Ed.), *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications*. London: Sage. s. 76-99.
 26. **Kalaycı Ş.** (2006). *Faktör Analizi. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. (Ş Kalaycı, Ed.), Ankara: Asil Yayın Dağıtım LTD.ŞTİ.
 27. **Kaplan A, Maehr ML.** (2007). The contributions and prospects of goal orientation theory. *Educational Psychology Review*, 19, 141-184.
 28. **Kline RB.** (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling (2'inci Baskı)* New York: Guilford Press.
 29. **Maehr ML, Nicholls JG.** (1980). Culture and achievement motivation: A second look. (N Warren, Ed.), *Studies in cross cultural psychology*. New York: Academic Press. s. 221-267.
 30. **Mclver JP, Carmines EG.** (1981). Unidimensional scaling. *Quantitative Applications in Social Science*, 24, 96-107.
 31. **Murayama K, Elliot AJ, Friedman R.** (2012). Achievement goals and approach-avoidance motivation. (R M Ryan, Ed.) *The Oxford handbook of human motivation*. s. 191-207. Oxford: Oxford University Press.
 32. **Nicholls JG.** (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological Review*, 91, 328-346.
 33. **Pintrich PR.** (2000). An achievement goal theory perspective on issues in motivation terminology, theory, and research. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 92-104.
 34. **Thompson B.** (2000). Ten commandments of structural equation modeling. (L Grim, P Yarnold, Ed.), *Reading and Understanding More Multivariate Statistics*. s. 261-284. Washington, DC: American Psychological Association.
 35. **Xiang P, Lee A.** (2002). Achievement goals, perceived motivational climate, and students' self-reported mastery behaviors. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 73, 58-65.
 36. **Wilhelmsson M.** (2013). A personalized achievement system for educational games: Targeting the achievement goals of the student. Master thesis, *University of Skövde*.